

infoblad

2019

op **Z**

www.op-zet.nl

Hotel Der Blaue Rytter

Leven in **Z** 1:220

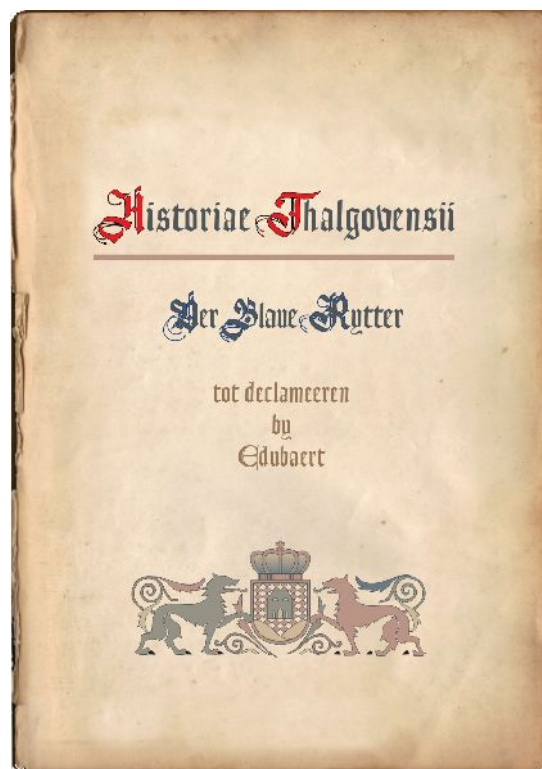

Inleiding

Waar eeuwen geleden reizigers rustten van de zware reis naar Oberthalgau ontstonden halten. Vaak bleven ze niet meer dan een pleisterplaats, maar soms groeiden ze uit tot een luxe hotel zoals de Blaue Rytter. De naam stamt uit de *Historiae Thalgovensii*, een bundel zeer oude volksverhalen. Door Thalgau staan bordjes die naar die verhalen verwijzen. Maar hier twee andere verhalen: de historie van het hotel, maar ook hoe het diorama de Blaue Rytter werd gemaakt opZ.

Historiae Thalgovensii

*“Dogh tans sal myne Vloek U treffen!
Daer ik Thalgaus erst ghebaerde Tochters
Roven sal so vaec hic weeromme come
omme Daer by vele nye Erflyne te becomen.”*

Colofon

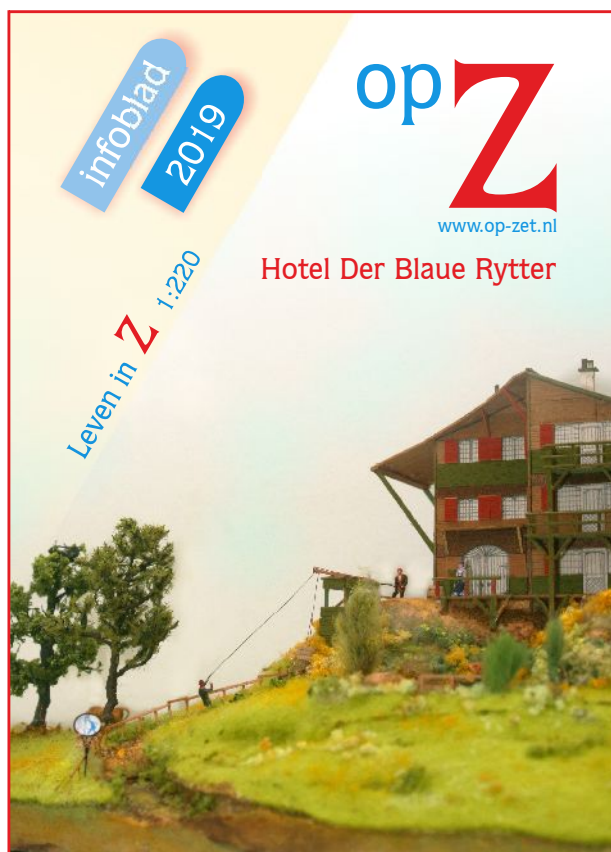
redactie: Robert Thalbrück
contact: thalbruck@op-zet.nl
info: www.op-zet.nl

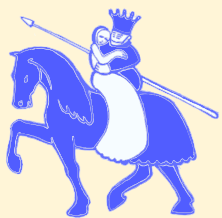
De website op-zet.nl en de daarbij behorende PDF's verschijnen kosteloos als uitgaven van niet commerciële aard voor hobbyvrienden van spoor Z, 1:220. Zij geven primair de visie van de redactie weer. Voor citaten van derden is de redactie niet aansprakelijk.

Commentaar, aanvullingen en correcties zijn welkom, maar aan eventuele fouten kunnen geen claims worden ontleend. De redactie behoudt zich het recht voor wel of niet te rectificeren.

Geheel downloaden en afdrucken van de PDF's bij de website op-zet.nl (op eigen kosten) is toegestaan, mits niet voor commerciële doeleinden. Geheel of gedeeltelijk kopiëren hiervan naar andere websites is niet toegestaan.

Citaten, afbeeldingen of (deel)uitgaven van de website op-zet.nl en PDF's mogen alleen worden gebruikt voor niet-commerciële doeleinden, mits met voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie van opZ.

Der Blaue Rytter

Keuze

Dit infoblad begint met een maakverhaal: De keuze om dit diorama te maken hangt samen met dat van de Elisabethdom. Het hotel ligt op de reis van Ober- naar Niederthalgau. Ik beschrijf de fictieve historie van Bajuwaren (Bauer, Bayer), boeren die samen de inhalige pachtheren trotseren en die God zien in de natuur...

Tekening van het diorama

De uitvoering op schaal Z

Werktekening

Elk maakverhaal begint natuurlijk met een ontwerp, maar de enige serieuze tekening die ik voor het diorama maakte is het plattegrondje hierboven. Het was niet meer dan een leidraad. De rest ontstond terwijl ik er mee bezig was, net als het verhaal. Er bestaan nog twee diorama's in deze vorm: heuvelhalte en heuvelweide. Dat zijn twee eerdere stadia van de zelfde pleisterplaats. De Blaue Rytter is een deel van het boek dat deze website nu eenmaal is: het verhaal van Thalbrück in de Thalgau. Ik moest het alleen nog uitvoeren in materiaal. Verder zijn er wat schetsjes of kladjes, naar aanleiding van historische afbeeldingen. Het hotel zelf is een product van mijn jongere jaren...

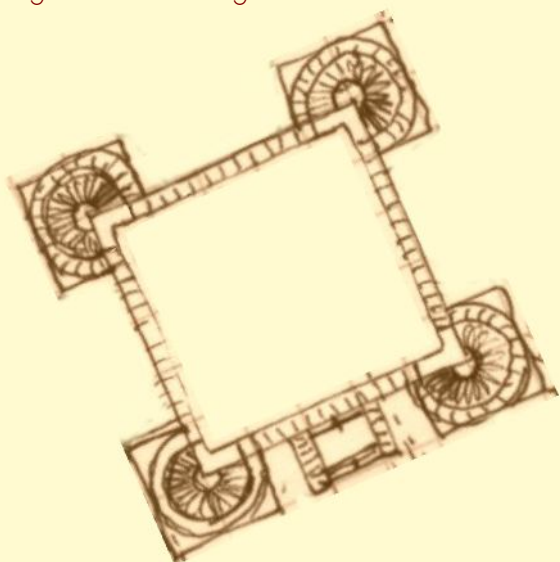
Geschiedenis

Rond 1600 lijkt de heuvel waarop later het heuvelhotel is gebouwd nog veel op de heuvelweide behalve dan dat er een rotsformatie bovenuit steekt, net zo een als waarop later het jachtslot Falckenhoff is gebouwd. Ook op deze heuvel begint het verhaal met één simpele boerderij...

Kort na 500nC zijn er heel wat pachters die tezamen in boerderijen rond het castrum wonen en dit is er één van. Aan de overzijde van de rivier ligt het land van Thÿria. Aan deze kant van de rivier loopt een handelsweg naar Oberthalgau. Hoger beginnen de heuvels voor de bergen van Germania. Het volk van de nijvere boeren hier zoekt nog vaak bescherming tegen roofridders van buitenaf in de vervallen Romeinse ruïne, een eeuwenoud castrum:

Alemannus heeft stenen nodig om zijn beesten rondom zich te houden en Sigfrid stookt de balken op van het dak. Als er mettertijd helemaal geen hout meer is te vinden en de koeien er vandoor blijven gaan, overwinnen de boeren hun schroom en gaan het castrum als veestal gebruiken. Dat gaat zo goed dat ze er zelf bij kruipen.. totdat er ruzie komt: het is gewoon te klein voor nog meer families.

Plattegrond van de burgus met het oude castrum

Materiaal

Voor de basis van dit diorama heb ik hard-schuim gebruikt. Dit isolatiemateriaal is tamelijk precies in vorm te snijden en dan nog licht vervormbaar. Ik heb lagen van 1cm gestapeld tot het landschap de juiste hoogten had en ze vervolgens met boekbinderslijm verbonden. Schuurpapier korreltje 80 gaf het de ruwe vorm die werd afgewerkt met een spateltje zelfhardende klei.

Vervolgens heb ik de velden bekleed, deels met wolvlies, deels met een soort velours uit een winkeltje in Leuven. De bomen zijn van Thijmwortel, afgewerkt met klei en zelf gemalen schuimrubbervlokken in kleur.

De figuren zijn verbouwde Preisertjes. Ze zijn aangekleed met 2-componentenkit en gekleurd met acrylverf. Nu is het aantal Preiserschappen beperkt. Die heb ik er dus bij geboetseerd van dezelfde kit. Let wel, dit was in de ¹⁹90-er jaren. Voor het maken van dieren ga ik later anders te werk. Op de site www.op-zet.nl vind je onder het tabblad nieuws een artikel over het maken van de Mammoet.

Burgus met castrum in aanbouw opZ

Eigen boerderij

De nieuwe *Bauer* bouwen *bij* het castrum hun eigen boerenhoven. De sterkste blijft er nog *in* wonen, maar in tijd van nood is de stenen kolos toch ook nog wel zo veilig voor de anderen. Er komen steeds meer *Bayer* bij. Het is daar veilig op die rots. Rond het jaar 600nC zijn er al drie flinke boerderijen. In elk ervan wonen meerdere pachtersfamilies. Het castrum vervalt...

De boer die nog in het stenen gebouw zit is de baas gaan spelen en bepaalt nu wie er nog bij komt. Hij geeft zijn land in pacht en laat zich vergoeden voor de veiligheid die hij verschaft. Dat is een riant vergoeding in oogst en arbeid.

Hij laat *zijn* Romeinse castrum uitbouwen met een centraal woonhuis tot Castellum Parvulum. Daarin kunnen de boeren in tijden van nood alléén nog rondom zijn riante verblijf een onderkomen vinden. Dus trekken ze verder de heuvelweiden van Oberthalgau in, hoewel sommigen...

Ahrend woont bovenop een aambeeld-vormige rots in het woud. Hij bouwt er een hut en rondom lopen zijn schapen. In het voorjaar van 600nC komt een aantal Rytter, ruiters naar boven. Ze moeten hout hebben 'fuer eyne Capelle', een kerk.

Een huis als van Ahrend opZ nog onvoltooid

Visueel nut

Hoever ga je met detailleren? Ik beschreef hiervoor al eens het begrip visueel nut. Het is weinig zinvol om dingen uit te werken die later niemand kan zien. Soms is realistisch materiaalgebruik zinvol, maar hier speelt een ander punt. Hotel de Blaue Rytter zélf bouwde ik al op mijn veertiende, met weinig detaillering. Ramen uitsnijden kon ik nog niet en materiaal was schaars. Het gebouw zal grof lijken als ik het landschap vóór door detailleer. Wat er zich op het veld afspeelt moet dus in evenwicht zijn met het hotel. De opstelling en het licht spelen een rol. Maar de sfeer wordt ook bepaald door de fictieve historie in de kolom links. Die vormt één geheel met die van de Kathedraal & Burcht. En dat is ook weer detail...

Schaapskudde op het diorama

Enkele uren later kraakt het woud. Aan het eind van de dag staat zijn hut boven een braak terrein. Er is geen boom meer! Ahrend is ontzet, maar nog meer over de man die daar dat nieuwe geloof predikt. Het gaat over zondaars en een kruisiging, een geloof uit verre onbekende landen, waar blijkbaar barbaren wonen die dood en verderf zaaien. Hoewel hij aan dit land niets heeft moet hij toch pacht afdragen. Dat kost hem een aantal schapen per jaar...

Bouw

Het was nog voor de eeuwwisseling toen ik mijn plattegrond afdruckte op twee A4-tjes. Hij is namelijk 520 x 140mm. Ik knipte het heuvelhotel er uit voor later. Ik had een plaat purfoam van 10mm dik. Daar plakte ik de plattegrond op. Van de resten sneed ik nu ovale plaatjes waarmee ik de contouren van een mooi glooiende heuvel opstapelde. Ik lijmde ze stevig vast. Zo kreeg ik een soort trappenpiramide waar ik met een breekmesje en grof schuurpapier een glooiende heuvel van kon maken. Het geheel bestreek ik met een laagje zelf hardende klei.

Met een breekmesje snijd ik een glooiende heuvel

Sage

In die tijd ontstaat het volksverhaal van
Der Blaue Rytter

Hij wordt in verband gebracht met de apocalyptische ridders van dat nieuwe roofzuchtige geloof. Op mistige morgens zou de **blauwe ruiter** aan de nog donkere horizon verschijnen om de oudste dochter des huizes te roven. Maar dat verhaal is te lezen, elders in de *Historiae Thalgovensii*. Rond 800nC wonen er hier ook veel bangeschapenhoeders in hutten. Sommige zijn verarmde boeren door de steeds hogere pacht. Ze moesten hun have inleveren.

Een nazaat van Ahrend kost het zelfs zijn oudste dochter die als slavin op de burcht moet werken. Wanneer hij haar een jaar later weerziet met een kind van de burchtheer waagt hij het woedend te zijn. Dat levert hem bijna de kerker, maar ten slotte een groot voordeel op. Tot het einde van de eeuw woont hier zijn kleinzoon als vrije boer, ongestoord en zonder schande.

In 902 slaat echter de pest toe en laat de heuvel geheel ontvolkt achter. Na eeuwen neemt het woud de heuvel weer terug, maar dan vestigt zich weer een nieuwe boer op de rots. Ook die houdt weer schapen, maar... hij zit hoog te paard.

Rytter

In 1347 is er consternatie in de landstreek. In wat dan al de Thal Burg heet neemt een verre vorst zijn intrek, Carl van Bohemen. Hij blijft er bijna tien jaar wonen... tot zijn eigen burcht Carlsteijn klaar is. Een aantal boeren komt in dienst van de burchtheer. Ze hebben het goed, krijgen roodgroene kleding van het hof en veel militaire macht over het volk waar ze uit stammen. Sommige leren met zwaarden te vechten en rijden paard. Ze noemen zichzelf: Rytter, ruiter. Het is de tijd van de ridders.

Ook voor de Rytter op de heuvel is het belang in schapen nu verdwenen. In 1359 wordt hem zelfs gevraagd een olifant te begeleiden naar de Thal Burg. Die wordt daar op weg naar Carlsteijn in Bohemen tijdelijk gehuisvest.

Hij is volgens één reiziger uit van Marco Polo, de nieuwe keizer. Het is een angst aanjagend monster, huizenhoog en met enorme tanden, zo'n olyphant!

De Rytter en hun volgende generaties komen veel aan het hof maar blijven vaak ook nog boer. Op de heuvelrots wordt een riante Stede gebouwd. Het land wordt nu verpacht aan schapenhoeders rondom. Aan het hof van de Thal Burg wordt het mode om het herdersleven te roemen. Het schijnt dat ze daar zelfs dansen zoals de herders dat doen... onzin natuurlijk. Schaapherders dansen nooit.

Latere bewoners van deze heuvel zijn wel heren van adel, maar ridders met nog maar weinig invloed. Twee eeuwen later, rond 1559, breken de opstanden uit die later de reformatie worden genoemd. Ridders uit de heuvels worden ingezet om de orde in de Thal Burg, dan al de Sebastiansburg, te handhaven. Daarvoor ontvangen ze dan weer privileges om op hun eigen rots een nog groter huis te bouwen... een Gast Haus.

Bekleden

Toen de vorm van de heuvel me beviel ging ik hem bekleden met 1mm dik vilt in de kleur *lente groen*. Dat spul is heel rekbaar. Als de uitgeknipte vorm slecht past kun je door simpel sjor- en trekwerk de zaak precies passend maken.

Met boekbinderslijm plakt dat vilt uitstekend op de schuimbasis. Met een paar spelden fixeerdde ik de randjes en nu moest mijn heuvel een paar uur drogen.

In die paar uur zocht ik een grillige, maar vlakke steen. Of had ik die scherf marmer nog ergens? Dat werd de rots voor het hotel dat ik had uitgeknipt. De steen moest wel groot genoeg zijn. Ik plakte hem met boekbinderslijm precies waar ik mijn hotel wilde hebben. Hij moest wel waterpas zijn anders stond mijn hele hotel straks scheef. Hier en daar stopte ik er dus stiekem een kartonneetje eronder.

Boetseren

Nu kwam het vieze werk dat ik altijd zo leuk vind. Met zelfhardende boetseerklei en een paletmesje smeerde ik de steen rondom vast op zijn heuvel. Alle kieren penseelde ik dicht en hier en daar kwam nog een mooi pad naar beneden.

Zolang die klei nog soepel is kun je er allerlei leuke steentjes als rotsblokken indrukken of zand in verschillende kleuren en texturen. Je kunt ook je rots nog verder dramatiseren, maar je moet wel een beetje realistisch blijven. Niets is zo lachwekkend als een hoog op torenende hondenkeutel op een verder vrij vlakke heuvel.

Toen het metselwerk klaar was had dat zeker een etmaal nodig om uit te harden. Eventuele droogbarstjes kon ik daarna nog wel netjes afsmeren.

Rond 1600 lijkt de heuvel met de herberg nog steeds op die heuvelweide uit de Middeleeuwen. Zelfs het volksgeloof aan de Blave Rytter is nog net zo levend als voor de reformatie. De rust is weer terug gekeerd. Niemand klaagt nog over last, pacht of tol... De boeren moeten weer ploegen, het leven gaat verder.

Maar in 1609 is er opschudding over een wereldwonder. Er meert een heus schip af in Thal Brück. Lees meer hierover in de infobladen Schip op Schaal deel 1 en 2

Vroeg in het voorjaar van 1609 zal langs de oevers van de höhe Thal Fluss, ter hoogte van het stadje Thalbrück, het volk zich hebben verlustigd aan een heus zeeschip onder zeil. Zelfs de boeren wendden hun gelaat naar de splijtende waterspiegel waar het statig schip hun stad zou aandoen voor haar doop door de koning, die speciaal voor deze gelegenheid op de Sebastiansburg zou verblijven om de wijdingsdienst te volgen in de Elisabethdom, die hoog boven de rivier met haar stille zwaan uittoerende...

Diorama in detail

1 Het is nu 1905. Op een uitstekende rots in het heuvelland ligt hotel de Blaue Rytter met vier appartementen, twaalf twee- en vier eenpersoons kamers. Het is de trots van hoteleigenaar Heinz.

2 De rots heeft min of meer de vorm van een aambeel waar in de loop der eeuwen de kelders in zijn gehakt. Het plateau is alleen via de andere kant te bereiken. Hier boven de kelders liggen de keuken en het woonhuis.

3 Er grazen nog koeien omdat hier vroeger een boerenhofstede was. Zo is er nog altijd verse melk en kaas voor het hotel.

4 De naderende ruiter is Heinz. Er stroomt nog altijd ridderbloed door zijn aderen. Van tijd tot tijd gaat hij er dus op uit om naar de welstand van zijn gebied te informeren.

5 Schaapherder Wolfgang waakt op de weide over zijn omvangrijke kudde. Hij geeft zijn twee honden signalen die de schapen steeds dichterbij hem toe drijven.

2

1

3

4

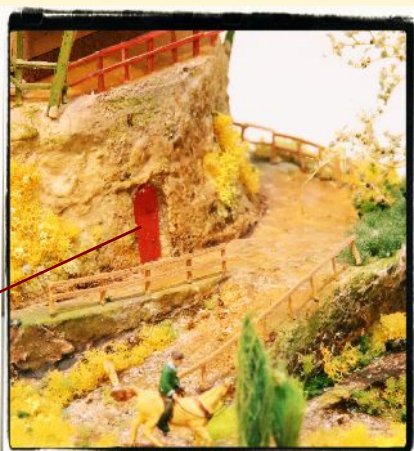

5

Diorama in detail

6

7

8

9

6 Thuis is zijn dienstbode de luxe vloerkleden aan het uitkloppen terwijl ze af en toe een blik werpt naar het terras met haar mevrouw.. en naar Heinz.

7 Hij groet net herder Wolfgang en kijkt ver uit over het wijdsse dal naar Thal Brück. Misschien gaat hij naar de wijnboer om de nieuwe oogst te proeven. Er is een deur te zien in de rots onder het hotel. Daarachter is zijn rijk voorziene wijnkelder.

8 Zijn echtgenote is net het terras opgelopen en ook zij bekijkt de welstand van háár gebied. Daar beneden werkt de tuinman zich namelijk in het zweet om te spitten rond het lager gelegen terras.

9 Twee andere mannen matten zich samen af om een grote kuip naar boven te krijgen. Dat doen ze met een houten lier die hun beweging vertraagt, zodat ze samen het zware gewicht kunnen hijsen. Met één man boven en één beneden houden ze de zaak maar net onder controle.

Alpenden

Er zijn vele methoden om opZ bomen te maken. Zo'n dikke oude Alpenden kon ik maken van bijvoorbeeld een gedroogde thymwortel. Die is lekker kronkelig. Ik nam de wortelstok en knipte hem met een klein schaartje in de gewenste vorm. Niet te bang zijn om teveel weg te knippen. Op kale plekken plakte ik er met secundelijm en een erg fijn pincetje gewoon weer wat aan.

Ook is er voor fijn werk het zogenaamde zeeschuim, ragfijne sprietjes die het in een Alpenden goed doen. Nu was ik er nog niet. De dennennaalden maakte ik uit superfijn gemalen schuimrubber vlokken in de juiste natuurkleur. Nu zijn er modelbouwers die met lijmspray werken om hun modelbomen te begroenen.

Dat heeft het nadeel dat je boom na een jaar onder een dikke wollige laag stof zit die er aan blijft plakken. Zelf geef ik daarom de voorkeur aan matte spuitlak of nog beter: alles penselen met zeer verdunde houtlijm.

Het is wat arbeidsintensiever, maar ach, wie maalt daarom, als mijn boom maar super wordt. Zeeschuim en schuurspons zijn ook heel geschikt voor allerlei struikgewas. De sparren zijn uit zogenaamde pijpenragers geknipt. Het spul is te koop, zelfs in sparhengroen, maar je kunt ook wol indraaien tussen twee koperdraden en ze zelf maken. Op de site vind je die methode beschreven.

Ik knipte de juiste lengte af en ging dan met mijn schaartje kapper spelen tot het geheel er als een ruwe minispar uitzag. Afgeknipte resten gebruikte ik later nog voor coniferen. Daarna heb ik mijn boom doordrenkt met verdunde houtlijm en acrylverf in een mooie sparrenkleur. Tijdens het drogen kon ik de boomtakken nog afhangend modelleren.

Om te drogen prikte ik ze met een pincet simpelweg in een restblokje purfoam of meteen op hun plaats. Nog niet vastgelijmd want ik wilde ze nog verder detailleren met een penseeltje acrylverf.

Detailleren

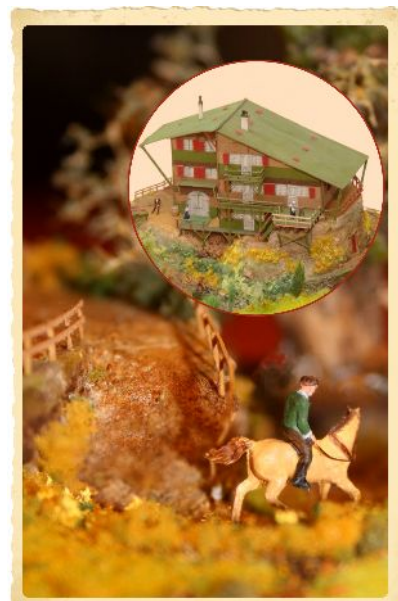
Aangezien hotel der Blave Rytter is afgebeeld in de periode rond 1900 is er aan Preiser poppetjes opZ weinig te kiezen. Ik moest er dus een aantal omkleden of verbouwen. Wolfgang de herder was eenvoudig te beschilderen naar mijn eigen smaak en de koeien vormden geen probleem. Maar ik had maar zes schapen per Preisersetje en om nou een kapitaal uit te geven aan een hele kudde... Ik heb ze dan maar zelf geboetseerd van 2-componentenkit en ze een schapenkleur gegeven.

Maar de dienstbode en vrouw des huizes vormden weer een nieuwe uitdaging. Van de weinige vrouwelijke Preisertjes zijn de ongeverfde zwemsters en reizigsters het meest geschikt om te verbouwen. Ik lijmde schaamteloos een speld tussen hun beentjes en boetseerde een wijde rok uit zelf hardende twee componentenkit. Zo maakte ik ook hun hoofddekseksels. De mattenklopper van de dienstbode bestaat uit heel fijn koperdraad, de keukentrap uit fineer en de mat die wordt geklopt is van dun papier.

De tuinman krijgt een kruiwagen van echt hout, gesneden uit teakfineer. Dat fineer gebruikte ik ook voor het hijswerk waarmee de twee mannen staan te worstelen. Het was dan ook een hele worsteling om die te maken. Ik draaide hun kuip en een regenton uit een staafje beukenhout van 5mm. Het is altijd vrij lastig om het fijne koperdraad zo te buigen dat het hijsen er natuurlijk uitziet, maar er zit denk ik wel een mooie bocht in.

Ruiter Heinz, de hoteleigenaar te paard, vormde de eerste Preiser-uitdaging. Ik heb eerst het paard in zijn basiskleur geverfd. Daarna heb ik Heinz z'n beentjes zo gebogen dat hij er op paste. Hij zat er wat stijfjes bij. Dus moest ik een ietwat schandelijke taak uitvoeren, namelijk de ruimte tussen z'n beentjes met een sleutelvijl vergroten tot het paard paste. Vervolgens verfde ik de onderste helft. Na droging plakt ik de ruiter te paard en voorzag hem met pincet en secondelijm van leidsels uit zeer dun koperdraad. Toen alles compleet was werd hij volledig naar de modetinten van rond 1900 in een schoon verfkleedje gestoken. Met de werkmannen ging ik ook zo te werk.

Het “Blaue en Rütte”

Op een dag komen langs het pad twee jonge mannen naar boven geslenterd die druk discussiëren over het *Blaue*, het valse en het *Rütte*, het kunstloze in de kunst. De ene heet blijkbaar Franz en hij spreekt de ander aan met een Russische naam, iets als Wassily. Langs de weg staat het bord dat ooit door een handige boer uit de omtrek voor de herberg is gemaakt. Als ze dat oude smeedijzeren bord van het hotel zien moeten ze lachen: *Blaue Rütte!*
De Blaue Rytter, het valse en kunstloze...

Ze hekelen een schilder, Liebermann uit Rosenthal, die nu naar Berlijn is. Beiden bespotten een zekere Schitzler die vormen exposeert die ze Jugendstil noemen. Zij, zij willen allebei de vorm loslaten en het ware wezen der paarden schilderen. Ze willen samen iets echt kunstigs oprichten en bedenken er een passende naam voor. Ze nemen koffie in de Blaue Rytter, maar dan zijn ze weg.. naar München zegt men.

Wassily Kandinsky:
1905-1907 Rijgend paar

Tenslotte moest het hotel nog een fraai eigentijds bord krijgen, passend bij het middeleeuwse verhaal en dat van de twee kunstenaars. Ik leidde een blauwe ruiter af uit een schilderij van Wassily Kandinsky en stileerde het zo dat de Jugendstil juist werd aangekondigd. Met dat bord werd het hotel een markante middeleeuwse plek in de fictieve geschiedenis van de 19de eeuw.

Hotel de Blaue Rytter is maar een halte op je reis door de hele Thalgau. Je kunt ook het middeleeuwse verhaal van de Blaue Rytter nog lezen uit de *Historiae Thalgovensii*. Intussen ga ik me dan verdiepen in een andere halte, die van de eerste Duitse trein: het station Fürth en het diorama ervan opZ.

